

KAPUCINKRYPTAN I BRNO

Kryptan är bara en del av kapucinbrödernas kloster, som har fungerat praktiskt taget oavbrutet sedan 1656. De firar mässa och tar emot bikt i kyrkan, leder olika grupper av troende och sköter naturligtvis hela klostret. Bröderna fungerar också som sjukvårdspräster och hjälper till i församlingarna kring Brno.

Kapucinerna finns på ytterligare fyra platser i Tjeckien.

Varför finns det mumier här?

I kyrkans källare, dit du kommer om en stund, begravde kapucinerna sina bröder och välgörare under åren 1656–1784. Det finns en krypta under praktiskt taget varje kyrka. Här torkade dock luftströmmen gradvis ut de dödas kroppar. Därmed skedde en naturlig mumifiering, vilket dock inte var avsikten. Det byggdes 24 kapucinkloster enligt samma mönster i Tjeckien under 1600-talet, inklusive kyrka med en underjordisk krypta och luftkanaler för ventilation. Men bara i Brno förvandlades de begravda kropparna till mumier.

Fler än 150 kapuciner och ett femtiotal av ordens välgörare begravdes under kyrkan. Men bara 40 av dem finns i dag kvar som mumier.

De dödas kroppar, som föll sönder under århundradena, har flyttats till ett murat, slutet benhus som du kommer att passera.

Tanken med kryptan

Kapucinkryptan är en mycket speciell plats som kräver en förklaring. Ett och samma utrymme fungerar nämligen som gravplats för de döda och samtidigt som en plats där besökarna kan meditera. Närmare uppgifter om ursprunget till denna tradition har inte bevarats, men vi vet att kapucinerna förde besökare till kryptan redan under första hälften av 1800-talet. Och ibland gör de det än idag.

Tanken bakom är dock tydlig: Detta *Memento mori* (att tänka på döden), som i olika former genomsyrar kryptans alla rum, är inte i första hand tänkt att skrämja oss. Det ska snarare konfrontera oss med verkligheten i vårt liv, med vår inställning till livet. Eller som någon sa är livet som en ”skör bubbla som försvinner, förflyktigas, upphör att finnas till så snart vi har sett världen”.

Därtill ger dock kryptan en intressant inblick i 1600- och 1700-talets samhälle.

Den latinska inskriptionen ovanför ingången till kapellet
Tu fui, ego eris betyder *Jag var du, du kommer att vara jag.*

KAPELLET

1 Kapellet fungerade ursprungligen som ett s.k. vinterkor, det vill säga som ett rum där bröderna bad under vintersäsongen. Det var nämligen varmare här än uppe i klostret. År 1872 flyttades Franz von der Trencks kvarlevor till kapellet. På 1970-talet flyttades den kristna Clementianas relikskrin hit från kyrkan. Altaret under relikskrinet är från mitten av 1600-talet.

Franz von der Trenck (1711–1749)

Utan tvekan den mest kända ”invånaren” i kryptan, och samtidigt en komplicerad person som levde i en krigshärjad tid. En orädd soldat till yrket och befälhavare för de fruktade pandurerna i den österrikiska kejsarinnan Maria Teresias tjänst.

När Trenck satt fängslad på livstid i Špilberk bad han om andlig hjälp från en lokal kapucinbroder, en präst. Klostrets krönika bevisar att tiden i fängelset fick honom att ompröva sitt leverne, och från att ha varit en äventyrare, krigare och hedonist blev han en ångerfull syndare som bad Gud om förlåtelse. Han skänkte en del av sin egendom till välgörenhet och ville bli begravd i den lokala kryptan.

I en låda bredvid Trencks kvarlevor ligger hans tumme, som för länge sen avskildes från den döde och förvarades på museum, men som återfördes 2017.

Relikskrin från barocktiden

Den kristna Clementiana levde på 400–500-talet och dog vid fyrtio års ålder. Hennes kvarlevor, som hittades i de romerska katakomberna, skänktes till bröderna 1754 av skorstensfejarmästaren Jiří Barnabáš Orelli. På den tiden trodde man att människorna från dessa katakomber var kristna martyrer. Därför vördades deras kvarlevor som helgonreliker.

FRESKER

2 På dessa kopior av barockfresker från 1600-talet återges den kristna synen på döden. Originalen finns i en av kryptorna i Prags Loreta.

Dödens triumf: Det triumferande skelettet spänner sitt armborst för att skjuta rakt mot oss. Vi står på tur.

Chronos är en personifiering av tiden. Med sin lie slår han symboler för mänsklig strävan till marken. Innebörden är att allt vi gör är förgängligt.

Lasaros uppståndelse: Döden har inte sista ordet. Guds kärlek övervann den och öppnade porten till evigheten för oss. Med Jesus

ord: ”Jag är uppståndelsen och livet... Och den som lever och tror på mig ska aldrig någonsin dö.”

På målningen i montern ser vi **en pojke** som blåser bubblor, en symbol för människolivets skörhet.

Föremål som hittades vid renoveringen av golven våren 2024 visas i mitten av salen. Under fönstret kan du se delar av renässansportaler som kapucinerna använde till trappor när de byggde kryptan.

VÄLGÖRARE OCH BYGGARE

3 Detta rum fungerade ursprungligen som en passage mellan kyrkan och kryptan – en trappa ledde hit. På den utgrävda platsen i mitten syns resterna av hus från tiden omkring år 1500. De upptäcktes vid renoveringen av golven längs hela kryptans längd. Notera också de små öppningarna i valven. Det är ventilationsöppningar. När kapucinererna ville använda källarutrymmena utan fönster (de till höger är moderna) var de tvungna att se till att luft kom in i kryptan på något sätt. I dag är det bara en luftkanal som fungerar. Övriga luftkanaler försvann i samband med den josefinska reformen 1784, som förbjöd begravningar i stadskärnor.

Franz Anton Grimm

Familjen Grimm

Denna familj av kända byggare och arkitekter var förknippade med kapucinererna inte bara som uppdragstagare och donatorer, utan framför allt genom vänskapsförhållanden. Två av Moritz Grimms söner och ett av hans barnbarn inträdde till och med i Kapucinorden. Kvarlevorna flyttades troligen hit först under första hälften av 1900-talet.

Moritz Grimm (1669–1757) hjälpte kapucinererna med reparationer av klostret och utvidgade kryptan. Han arbetade också för Franciskanorden och bidrog till viktiga byggnadsverk i staden.

Franz Anton Grimm (1710–1784) bidrog till renoveringen av kapucinkyrkan och utbyggnaden av klostret med en gatuflygel. Han stod också för kostnaderna för att tillverka fem helgonstatyer framför ingången till kyrkan. Han var en erkänd och eftersökt arkitekt.

VÄLGÖRARE UR ADELN

4 Den här delen av kryptan är yngre än de som kommer sen. Den byggdes av Moritz Grimm 1726. Ängeln pekar på den latinska inskriptionen *Sic transit gloria mundi*, översatt *Så förgår världens härlighet*.

Till vänster om ängeln finns en stentavla daterad 29 april 1739 som uppmärksammar den gränssten som är placerad under kryptans nivå med följande text: ”Kapucinfädernas kyrkliga egendom, överträdelse beivras.” Det stämmer: därunder finns ytterligare en källare. Vid renoveringen av golven upptäcktes delar av dess bärande valv.

I denna del av kryptan ligger medlemmar av två viktiga adelsfamiljer som under lång tid gynnade Kapucinorden begravda: **familjerna Sinzendorf och Vrbno**. Här ligger också två generaler begravda: Zinsendorf och Philibert. Den förre var befälhavare för fästningen Špilberk i Brno.

Elizabeth Waldorf, née Sinzendorf

VÄLGÖRARE BLAND BORGARNA

5 Här syns det bäst vilka nivåskillnader det är mellan enskilda rum i kryptan. Det är som sagt en rest av tidigare renässansbyggnader. Innan kapucinerna började bygga sin kyrka var de först tvungna att komma överens med ägarna till de tre hus som stod här på den tiden. Makarna Magnis gick dem slutligen till mötes och överlät de nyliken inköpta byggnaderna till orden.

Kapucinerna rev dem till större delen och utnyttjade skickligt vad de kunde ha användning för. Det var främst en källare som användes för kryptan. Vi antar att det liksom i de tidigare rummen finns andra källarutrymmen även under detta. Det är typiskt för historiska byggnader i Brnos centrum att de har källare i flera plan.

I hörnet till vänster ser du det benhus som kapucinerna byggde på 1990-talet. De dödas kvarlevor, som har fallit sönder med tiden, förvaras även i en stängd kista intill benhuset.

Medaljong av pojken begravd här

Familjen Orelli

I kapucinernas krönika omnämns Barnabáš Orelli († 1757), skorstensfejarmästare, som ordens ”viktige” och ”mest generöse” välgörare. Han hjälpte också bröderna med att ta hand om det praktiska i samband med klostrets verksamhet. Även hans hustru Viktorie, bror Ignác och svägerska Marie Alžběta begravdes i kryptan.

KAPUCINERNA

6 Kapucinerna hade ett mycket enkelt begravningsbruk, vilket återspeglar ordens stränga fattigdomsregel. Detta gäller dock inte bara egendom utan avser även den mentala friheten från behovet av att äga någon eller något. Därigenom skulle de bli öppnare mot Gud och andra människor.

Kapucinerna lade den avlidne brodern, klädd i ordensdräkt, i en ekkista med utdragbar botten, och efter ceremonierna i kyrkan bar de honom till kryptan (trappan bredvid korset). Här lade de honom på marken, bara med stenar eller tegelstenar under huvudet.

Alla bröder begravdes på samma sätt och utan gravstenar. Endast de som var medlemmar i orden i mer än 50 år fick ett litet privilegium efter döden: de begravdes med ett enkelt träkors (till höger). Kapucinerna för dock fortfarande ett noggrant register över sina döda och ber för dem varje dag. Därmed utgör de fortfarande en gemenskap.

Kapucinerna, som alla kristna, ser döden som en port till Gud. Den helige Franciskus av Assisi, ordens grundare, kallade till och med döden ”sin syster”.

TACK

Tack för ditt besök, och kom ihåg att aldrig skjuta upp förtjänstfulla handlingar till morgondagen.